

Visā Latvijā skaitīs dabas vērtības

Foto: Edijs Pālenčuks/LETA

Dabas aizsardzības pārvalde izsūtījusi vēstules 93 000 kadastra vienību un 35 000 zemes īpašniekiem, informējot, ka viņu teritoriju pārstaigās dabas eksperti, lai lūkotu pēc aizsargājamajam sugām. Šādi atradumi īpašniekam ļaus pieprasīt un saņemt kompensāciju.

Ja jūsu īpašumā atrodas bioloģiski vērtīga plava, vecs mežs, upes gravīna un tur varētu būt potenciāli vērtīgas sugas, trīs gadu laikā saņemsiet šādu vēstuli. Jūsu īpašumu apmeklēs viens vai vairāki eksperti, kas ir specializējušies plavu, mežu un vīrsāju vai saldūdeņu biotopu noteikšanā.

Pimmoreiz vēsturē

Eiropas Savienība šim darbam atvēlējusi vairāk nekā astoņus miljonus eiro, Latvija pielikusi klat 15% naudas, lai mums būtu iespēja iegūt detalizētu un zinātniski pamatotu informāciju par Latvijas dabas vērtībām.

Nekad vēl valsts vēsturē nav notikusi tik rūpīga un mērķtiecīga dabas skaitīšana, darbos iesaistīti vairāk nekā 170 ekspertu ne tikai no Latvijas, bet arī no Lietuvas un Igaunijas. Pirms pāris gadiem mūšējie devas talkā vērtēt biotopus uz Lietuvu un tur uzkrāja lielu pieredzi, turklāt mazās valstīs ir grūti tik unikālam projektam vienlaikus piesaistīt daudz cilvēku.

Konkursā par biotopu vērtēšanu uzvarēja Latvijas Dabas fonds un starptautiskais vides konsultāciju uzņēmums *Estonian, Latvian & Lithuanian Environment*

(ELLE). Dabas aizsardzības pārvalde ir darbu pasūtījās un kontrolētājs.

Darbs trim sezonām

Dabas vērtības skaitīs trīs veģetācijas sezonas, pēc tam līdz katra gada beigām datus ievadīs Dabas aizsardzības pārvaldes elektronisko datu sistēmā *Ozols (ozols.daba.gov.lv)*. Saimnieki, reģistrējoties un ievadot sava īpašuma kadastra numurus, neizejot no mājas, varēs izpētīt, kur kas atrasts vai arī – ka nekas nav atrasts.

Ja īpašumā atklāsies vērtīgi biotopi, saimnieks atkal saņems vēstuli ar ieteikumiem, kā turpmāk apsaimniekot plavu vai mežu un kādas kompensācijas pienākas. Agrāk potenciāli vērtīgo plavu īpašniekiem, lai pretendētu uz kompensācijām par saudzīgu zālāju apsaimniekošanu, itin bieži nācās pašiem algot ekspertu, bet tagad šis darbs tiks paveikts par Eiropas un Latvijas naudu, tikai atliks uzrakstīt pieteikumu Lauku atbalsta dienestam un gaidīt konkrēta naudu.

Pēc vienotas metodikas kartētie biotopi palīdzēs samazināt administratīvo slogu un laika patēriņu dažādu atļauju sagatavošanā un

izsniegšanā, jo dati sistēmā *Ozols* būs savietoti ar citām valsts informācijas sistēmām, piemēram, *geolatiija.lv*. Izmantojot datu bāzes iekļauto informāciju, varēs mērķtiecīgāk plānot uzņēmējdarbību, reķinoties ar īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izplatību.

Nav tā, ka eksperti kartēs pilnīgi visu Latvijas teritoriju. Tur, kur maz cerību pamanīt ko saudzīgam, piemēram, intensīvi apsaimniekotās lauksaimniecības zemēs: apdzīvotās vietās, izņemot konkrētas teritorijas, piemēram, kāpu zona, kartēšana nenotiks.

Iespējams, nebūs ar ko lepoties

Jau pirms vairākiem gadiem Latvijas Dabas fonda eksperti ziņoja, ka mūsu valsti strauji iet mazumā bioloģiski vērtīgi zālāji un līdz ar tiem daudzas augu un dzīvnieku sugas. Piemēram, šogad reti kurš dzirdējis griezi, ir maz ķīviņu, un, ja tautas dziesmās dzeltenā cielava ir visbiežāk pieminētais putniņš, tad tagad reti kurš to ir manījis.

Augi izmirst klusējot, un tikai tad, kad mērķtiecīgi brienam pa plāvām, meklējot puķes vainagiem vai tējām, pārlicināties, ka visbiežāk varam atrast atmatām raksturīgās margrietniņas un magones. Taču diez vai reto augu un putnu trūkumu pamana cilvēki, kam patīk fotografēties rapšu laukā...

Dabas aizsardzības pārvaldes ģenerāldirektora vietniece Gunta Gabrāne pieļauj, ka 2020. gada nogalē, kad būs apkopoti rezultāti, mēs diez vai varēsim lepoties, ka ir savākti pārlicināši piemēri par Latviju ka zālāko valsti pasaulē.

Iespējams, atklāsies, ka mums nav daudz ar ko dzīties, jo bioloģiski vērtīgas plavas tiek uzartas, meži izcirsti aizvien lielākas platībās un, tiecoties pēc izaicinoša ekonomiskā uzrāviena, ir plāni izcirst piekrastes aizsargājamus mežus un meģinājumi panākt, lai valdība atļauj zāģēt jaunākus kokus.

Mežcirtēji jau uztraucas

Latvijas Lauksaimniecības universitātes Meža fakultātes dekāns Dagnis Dubrovskis par šo projektu pauž mežnieku uzskatus: "Dabas skaitīšana nedrīkst būt politiskais instruments meža sociālās un ekonomiskās nozīmes mazināšanai, tās rezultāti jāizmanto sabiedrības izpratnes veidošanai un ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas metožu un tehnoloģiju attīstībai."

Un atklāj kārtis turpinājuma: "Meža īpašniekus un sabiedrību visvairāk uztrauc dabas skaitīšanas rezultātā radītie iespējamie jaunie saimnieciskās darbības un meža teritoriju pieejamības ierobežojumi. Ja šādi ierobežojumi radīsies, tad tiem jābūt zinātniski pamatotiem, izvērtētiem un kompensētiem. Tas savukārt nozīmē pārvērtēt arī līdzšinējo īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas praksi."

Daudzi gaida ekspertus ar prieku

Kaut arī aptaujā 88% Latvijas iedzīvotāju atzinuši, ka valsti ir jāapzina dabas vērtības, sociālajos tīklos ik pa brīdīm kāds vai cā: "Ka iespējams atteikties no dabas skaitīšanas?"

Atgādinašu, ka mums ir ne tikai tiesības, bet arī pienākumi pret zemi, uz kuras dzīvojam, turklāt valstij ir uzdots darīt visu, lai dabas vērtības tiktu saglabātas un pasargātas, tāpēc zemes īpašnieks nevar atteikties no apsekošanas savā īpašumā. To nosaka likumdošana – Sugu un biotopu aizsardzības likuma 9. pants: "Zemes īpašniekiem un pastāvīgajiem lietotājiem ir pienākums neierobežot īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izpēti, uzskaiti un kontroli."

Rakstniece Dace Rukšāne, kura tagad dzīvo nomaļā vietā Rozulas pagastā, tvīteri neslēpj prieku, ka ar nepacietību gaida dabas ekspertus. Arī Gunta Gabrāne stāsta, ka katru dienu atbild uz telefonzvanītiem, jo daudzi grib zināt, tieši kurā dienā gaidīt dabas skaitītājus, lai piesietu sunus, kas varētu neizprast darbu nozīmību pareizi, un cilvēki pat sola ekspertam naktsmājas. Plašāk par dabas skaitīšanu Latvijā var uzzināt tīmekļa vietnē: skaitamdabu.lv.

ANITRA TOOMA